

LBRIS

We know
books

femei de iasomie

IONEL BUȘE

Prefață de Mihai Ene

LITERA

București

CUPRINS

Prefață	5
Ligia	11
Jocuri cu măști	76
Covizi și femei	174
Nunta lui Figaro	269



Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Femei de iasomie

Ionel Bușe

Copyright © 2022 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Andra Rotaru

Corector: Ionel Palade

Copertă: Flori Zahiu-Popescu

Tehnoredactare și prepress: Laura Velcea

Biblioteca de proză contemporană
este coordonată de **Doina Ruști**.Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUȘE, IONEL*Femei de iasomie* / Ionel Bușe ; pref. de Mihai Ene -

București : Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8654-1

I. Ene, Mihai (pref.)

821.135.1

JOCUL COTIDIAN CU MĂȘTI. UN CASANOVA ÎN POSTMODERNITATE

Profesor universitar specializat în filosofia imaginarului, Ionel Bușe (n. 1958) a publicat mai multe volume de studii și eseuri în limbile română și franceză, dar și de proză (*Ultima vară cu Eniko*, 2010) și dramaturgie (*Bătrânul și eutanasierul*, 2018). Primul său roman, *Femei de iasomie*, reia unele dintre obsesiile auctoriale deja prezente în nuvele și dramaturgie, precum erosul, bătrânețea, raportul dintre ideal și realitate, cât și cel dintre rațiune și instinct.

Gândirea umană și-a construit viziunea asupra lumii pe o serie de opoziții binare pe care le-a rafinat de-a lungul istoriei sale: masculin-feminin, rațiune-sentiment, natură-cultură, cu derivata sa natural-artificial etc. Diversele doctrine au accentuat de obicei unul dintre

cei doi termeni, dar a existat mereu tentația reconcilierii lor sau a găsirii unei a treia căi, propunând armonizarea contrariilor. Erosul a fost mereu, în mijlocul acestor tensiuni, un câmp de luptă, societatea „civilizată” încercând să îmblânzească și să educe instinctele, astfel încât să le poată circumscrie unor comportamente și atitudini generice pentru o anumită comunitate. Instinctele au fost privite mereu ca ținând de animalitatea de care omul educat trebuie să se îndepărteze. Cu toate acestea, instinctele găsesc mereu portite de evadare, pentru că ființa umană nu le poate extirpa și nici anula în totalitate, iar tabuul instituit asupra lor nu este decât o formă supremă de ipocrizie.

Între aceste opoziții este prins și eroul central al romanului *Femei de iasomie*, un Casanova postmodern, care, în ciuda aparenței sale libertine, nu se poate lăsa purtat de instinctul pur tocmai din cauza unei cogitații infinite asupra propriei condiții și a aspectelor celor mai banale sau, dimpotrivă, stranii ale realității. În cele din urmă, Orlando – Figaro, ambele nume simbolice pentru dualitatea personajului, așa cum se ipostaziază el însuși, combinație de cavalier medieval și descălățat abil și înamorat. El afirmă prin sine încă o opoziție fundamentală a istoriei civilizației, aceea dintre ideal și realitate, dintre confecționarea fantasmatică a unui model – de viață, de sine, erotic etc. – și concretul de multe ori precar sau chiar abject

(cum apare, de exemplu, în capitolul „Jocuri cu măști”). De altfel, Emanuel Pirandeli, alias Anamnesius, cărturarul ajuns la senectute, este un alter ego al lui Orlando, prins și el între aceleași capcane ale realității.

Dar problema esențială este aceea a înșeși feminității, și ea circumscrisă cultural și într-o evoluție permanentă, de la modelul patriarhal, care îi conferă femeii un rol bine definit, dar care o reduce la un apendice al căminului, ipostaziată doar ca soție și mamă, trecând prin emanciparea acesteia de sub tutela masculinității și ajungând la feminism ca modalitate de luptă pentru drepturi sociale, politice și de autoreprezentare de gen. Toate aceste stadii și genuri, atât ca mod de gândire, cât și ca realizare concretă, apar și în romanul de față, inclusiv o eroină transsexuală, Alexandra, care nu este, desigur, decât tot o ipostază a feminității. Cel mai important personaj feminin este Ligia-Victoria, alte nume simbolice, sirena care cheamă din adâncurile timpului și memoriei, dar și femeia conștientă de sine și stăpână pe destinul ei.

Autorul nu-și menajează personajele, le expune în ipostazele cele mai intime și inconfortabile, le dezvăluie gândurile și trăirile pe care, în mod obișnuit, condiționate de morala epocii în care trăiesc, ar fi fost probabil tentate să le ascundă. Lumea este însă mult mai complexă decât pare, atunci când dai la o parte vălul

ipocriziei sociale, împus de jocul cotidian cu măști. Și aici romanul punctează încă o tensiune binară, aceea dintre mască și chip, dintre aparență și esență, dintre cel care ești și cel care ești dispus să te arăți sau cel care vrei să devii. Uneori, masca este atât de bine încorporată, încât devine propriul chip, iar rolul asumat se transformă în destin.

Romanul *Femei de iasomie* are și o componentă intertextuală, personajul, ca orice intelectual aspirant, nu se poate abține să nu analizeze, să nu circumscrie cultural aproape orice experiență sau idee, cu diverse trimiteri la autori, lucrări, teorii, toate însă tratate în final de vocea narativă ca simple sofisme sau digresiuni. Aici conflictul este între gravitatea culturii clasice, care ar impune și norma cadrele existenței – de aici încercarea de recuperare culturală, orele de greacă veche, consultarea scrierilor Antichității etc. – și atitudinea relaxată, postmodernă, vizavi de această experiență culturală, dar și ontologică.

Rămâne ca cititorul să-și descopere propriile atitudini, concepții, fantezii, dar și angoase, prejudecăți sau limite în relație cu realitatea și cu sinele, pe care acest roman le provoacă permanent.

Mihai ENE

Tatălui meu, *in memoriam*

*Imparerai a tue spese che nel lungo tragitto
della vita incontrerai tante maschere e pochi
volti.¹*

Luigi Pirandello

Les rêveries, les folles rêveries, mènent la vie.²

Gaston Bachelard

¹ Vei învăța pe cheltuiala ta că de-a lungul vieții vei
întâlni mai multe măști decât chipuri.

² Reveriile, nebunești visări, ne conduc pe-ale vieții
cărări...

LIGIA

O rlando devenise insomniac de aproape un an. O fibromialgie se adăugase la achizițiile lui de ordin medical și se ruga la Asclepios să-l izbăvească măcar de una dintre ele. Se vede treaba că e un zeu păgân. Se trezea cu precizie de ceasornic pe la ora două și stătea așa, de veghe, la porțile lui Hypnos. Îi treceau prin cap tot felul de gânduri hibride. Lumea nocturnă se întâlnea aici cu cea diurnă, într-un fel de interval, și nu reușea să-i dea o formă, ca în *La Cantatrice chauve* reprezentată, nu întâmplător, la Théâtre des Noctambules. Uneori privea de la fereastră luminile portocalii ale orașului sau își arunca ochii, din când în când, la clădirea de vizavi. Cu ani în urmă fusese Casa de rugăciuni a cultului musulman. Acum era un fel de azil. Nu avea firmă la intrare, doar un simplu număr, 69.

În noaptea aceea citea, pentru a treia oară, *Frații Karamazov*, și ajunsese la încercarea lui Rakitin de a-l compromite pe Alioșa, care

trecea printr-o criză de identitate de la moartea ieromonahului Zosima. Cei doi tocmai intrau la Grușenka. Orlando își frecă tutunul între degete și îl presă în vatra pipei. După ce îl aprinse, așteptă câteva secunde, pufăind încet. Trase un fum lung, dulceag, apoi îl slobozi pe nas. Simțea cum nările se umflă și întreaga lui ființă se dilată. O fotografie apăruse pe neașteptate între filele volumului, ca un veritabil semn de carte. Era o femeie tânără, la vreo treizeci de ani, cu bucle negre de abanos, care își odihnea zâmbetul pe dosul palmelor, așezate una peste cealaltă pe spătarul unui fotoliu. Ochii ei mari, de un albastru marin, îl priveau hipnotic...

Zări apoi, ca prin vis, cum la casa de vizavi imensa poartă de fier se deschide și doi bărbați în uniforme de brancardier împing un pat mobil de spital. Afară aștepta o mașină neagră, care semăna cu Mercedesurile din timpul războiului. Își dădu seama că era vorba de un car mortuar. Totul nu durase decât un minut sau două, timp în care corpul inert fusese aruncat în monstrul metalic făcut special pentru asta. Îl miră faptul că nu era însoțit de nimeni.

Declarația de iubire a Grușenkăi față de Alioșa îl îndepărtă de subiectul nocturn. Urmări întâlnirea dintre cei trei, până acolo unde Alioșa se smulse din tăcerea durerii lui, după moartea părintelui Zosima, și, cu un vizibil efort, îl execută pe slugarnicul și malițiosul

Rakitin printr-o vorbă de adevărat duhovnic: „Acest suflet de femeie nu este încă împăcat și el trebuie cruțat... în acest suflet s-ar putea afla o comoară“. Lui Orlando i se păru ca o rostire liturgică. Era un elogiu adus unei femei care-și recâștigase dreptul de a trăi prin iubire, precum Maria Magdalena.

Se luminase de ziuă. Miți, felina lui cu mască neagră, un fel de Zorro al pisicilor, i se așază pe umeri. Acolo era locul ei preferat la ora aceea matinală. Își aruncă din nou ochii spre curtea interioară a rezervației hipocratice. Doi bătrânei se pregăteau să ia micul-dejun în razele matinale ale soarelui. Unul dintre ei povestea ceva, iar celălalt părea că îl aprobă. Un fior plăcut îi străbătu trupul, în vreme ce își sorbea ceaiul verde cu scorțișoară. Își aminti de croasantul doamnei Verdurin din romanul lui Proust. Se pedepsi, însă, imediat, cu o sorbitură fierbinte, pentru gândul de a se simți bine în pielea lui, încă tânără. Îi reveneau în memorie, tot mai des, imagini cu trupul neînsuflețit al bătrânului de noaptea trecută.

La redacția unde lucra nu se vorbea, în ziua aceea, decât de moartea regelui Mihai și de discursul lui din Parlament, la aniversarea celor 90 de ani, cu ceva timp în urmă. *Comme d'habitude*, aproape aceleași personaje îl hulisă în 1990, când își exprimase dorința de a se întoarce în țară. Deși nu mai participa la discuții ca altădată, se gândea la cuvintele Majestății

Sale despre suferința și umilința celor în vârstă:
Puterea unei comunități stă în respectul față de bătrânii ei...

La întoarcerea acasă, după ce urcă două etaje, se opri să-și tragă sufletul și îi veni în minte, din nou, imaginea mașinii mortuare. A fost dus la cimitir? La crematoriu? De ce nu era însoțit de nimeni? se întrebă el. Ezită o clipă, apoi coborî scările cu gândul să intre în incinta clădirii cu numărul 69, deși nu știa exact ce caută. Până să găsească un pretext, o formulă de adresare, se și trezi în fața imensei porți apăsând pe butonul de la sonerie. Poarta se deschise și un bărbat în uniformă albastră, ca un majordom de hotel, îl întreabă ce dorește.

– Sunt jurnalist și aș vrea să fac un reportaj despre acest așezământ, găsi el la repezeală un răspuns, arătându-i legitimația de redactor.

Bărbatul luă un aer serios, anunțându-l că aici e o proprietate privată și nu poate avea acces oricine fără știrea directorului, indiferent dacă e ziarist sau nu. Bolnavii sunt în vârstă și, având în vedere imunitatea lor scăzută, nu au voie să intre în contact cu persoanele de afară, care pot să le aducă tot felul de boli. Rostise ultimele cuvinte nu ca un portar oarecare, ci cu importanța pe care i-o dă, în asemenea situații, poziția sa indispensabilă bunei funcționări a azilului. Orlando îl rugă să-i spună, totuși, unde sunt duși morții. Se uită la el mirat și îi răspunse izbucnind într-un râs nervos:

– Domnule, credeam că ai de-a face numai cu cei vii! De unde să știu eu?!... La cimitir, unde o să mergem toți într-o zi. Datoria mea e să nu-i las să intre aici pe cei ca dumneata, pentru asta sunt plătit... Și-i închise poarta în nas.

Chiar nu-i treaba lui, își zise el. Caută potcoave de cai morți... Îi place să complice lucrurile... E simplu, un bătrân a murit și a fost dus la vreo capelă. E scos în puterea nopții, pentru a nu atrage atenția trecătorilor asupra unui eveniment deloc plăcut, mai ales că acest lucru se întâmplă aici destul de des. E un fel de „Casă a morților“. *Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!*¹ își zise, îndepărtându-se de poartă cu gândul să nu mai revină. Întâmplător, însă, la vreo câteva săptămâni distanță, vede același autoturism negru, în toiul nopții, la poarta imobilului de vizavi. Ca un somnambul, ia cheile de la mașină, se îmbracă sumar și coboară. Carul mortuar tocmai pornise. O luă încet în urma lui. La un moment dat, nefiind nimeni pe stradă, carul accelerează și este nevoit să facă și el la fel. La o intersecție obscură, face undeva la dreapta. Cu toate manevrele, îl pierde din vedere. Îl caută pe străduțele din împrejurimi. Nimic. O tăcere de mormânt, de parcă nici n-ar fi fost. Se simțea ridicol, în miezul nopții, urmărind o mașină de pompe funebre, ca pe o himeră. Se întoarse acasă. Simți cum îl cuprinde somnul

¹ *Voi ce intrați, lăsați orice speranță!*, *Divina Comedie*, „Infernul“, de Dante Alighieri (trad. de George Coșbuc)